



## Monumentnummer\*: 512196

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)

T 033 421 74 56  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status rijkmonument  
Inschrijving register\* 24 februari 2000  
Kadaster deel/nr 82908/71

Woonplaats\* Gemeente\* Provincie\*  
Gouderak Krimpenerwaard Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving  
Gouderak

Kadastrale gemeente\* Sectie\* Kadastraal object\* Appartement aanduiding Grondperceel  
Gouderak A 2008

### Omschrijving\*\*

#### Inleiding

Het GEMAAL "M. Verdoold Cz." is 1866 gesticht en is genoemd naar de toenmalige voorzitter van de polder Stolwijk. Het, in een eenvoudige Waterstaatsstijl vormgegeven, boezemgemaal is gebouwd op de Stolwijkseboezem bij Gouderak, vlakbij de Grote of Beneden Stolwijkse sluis, die voor het lozen van het water gebruikt werd. In die tijd had het gemaal nog een scheprad, aangedreven door een stoommachine met twee ketels. De capaciteit bleek op den duur toch onvoldoende zodat in 1879 werd besloten de aanwezige bemalingsmiddelen in de polder te vervangen door één krachtig stoomgemaal dat alle polders (Stolwijk, het Beijerse, den Agterbroek en Veerstalblok) rechtstreeks op de IJssel te Gouderak zou afmalen. Het oude gemaal in Gouderak werd hiervoor gemoderniseerd en voorzien van twee centrifugaalpomp, ieder gekoppeld aan een stoomwerktuig. De pompen werden ondergebracht in een, achter het oude gebouw aangebouwde, nieuwe machinekamer en mondden uit in een maalkolk die tussen het machinegebouwen het binnenfront van de uitwateringssluis gebouwd was. Na veertig jaar dienst te hebben gedaan werd in 1919 besloten het gemaal om te bouwen tot motorgemaal waarvoor twee tweecilinder Crossleyzuiggasmotoren werden geplaatst, ieder gekoppeld aan een centrifugaalpomp.

Zowel vóór (west) als achter het gebouw bevindt zich een maalkolk. Aan de polderzijde (oost) van het gemaal gaat de kolk over in een uitwateringssluis die echter door modernisering voor bescherming van ondergeschikt belang is. De half ellipsvormige gemetselde

\* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

\*\* Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



maalkolk voor het gebouw is omgeven door een ijzeren hekwerk met balusters. De gemetselde kolk aan de achterzijde heeft een eenvoudige balustrade. De voormalige houten kolenschuur die links voor het gemaal staat (noordwest) vervult typologisch gezien een beeldondersteunende functie.

N.B. In 1950 zijn de zuiggasmotoren vervangen door elektromotoren.

### Omschrijving

Het gemaal bestaat uit twee gekoppelde bouwvolumes met een lager geplaatst bouwdeel daarachter. De beide delen aan de voorzijde zijn opgetrokken in grauwe baksteen onder deels met rode, deels met gesmoorde Hollandse pannen gedekte zadeldaken, waarvan de nokrichting vrijwel haaks staat op de dijk. De overige gevels zijn opgemetseld in ijsselsteen. Het achterste bouwdeel heeft drie schilddaken met gesmoorde Hollandse pannen. De beide tuitgevels aan de voorzijde (west=dijkzijde) worden afgesloten door hoeklisenen met een gepleisterde waterlijst en zijn langs de dakrand versierd met een klimmend gekanteeld fries, afgesloten door geprofileerde dekplaten. De gespiegeld ingedeelde gevels hebben aan weersindes een dubbele deur met sierroosters en aan weersindes van de middenas een enkele paneeldeur, elk binnen uitgemetselde pilasters, die de wit gepleisterde latei dragen, waarboven het rondbogige bovenlicht is geplaatst. De forse halfronde bovenlichten hebben een stervormige gietijzeren roedenverdeling, omkaderd door een gepleisterde profiellijst. De dubbele deuren hebben een geometrische roedenverdeling. In de geveltop zijn cartouches aangebracht met de tekst "M. Verdoold" en "Anno 1880". Daarboven zijn roosvensters met een kruisvormige gietijzeren roedenverdeling geplaatst.

De beide zijgevels zijn langs de dakrand gedecoreerd met een gekanteeld fries. Het voorste bouwdeel heeft in beide zijgevels drie rechthoekige tweelicht vensters, voorzien van een natuurstenen waterdorpel en aan drie zijden omgeven door een rollaag met natuurstenen blokjes. In het achterste, lagere bouwdeel zijn aan deze gevelzijde drie rechthoekige vensters geplaatst. In de linker zijgevel bevindt zich een deur onder een bovenlicht. De achtergevel is onderlangs de dakrand een versiering aangebracht met een uitgemetseld kantelenfries en komen drie meerruitsrondboogvensters en een eenvoudige deur onder een bovenlicht voor. Dit achterste bouwdeel waarin de machinekamer gehuisvest is, is deels over de maalkolk gebouwd en heeft aan de onderzijde twee halfronde openingen. Daarboven is in het verlengde van de gepleisterde plint een gepleisterde band aangebracht, die over de gevel als plint doorloopt. De half ellipsvormige gemetselde maalkolk voor het gebouw is omgeven door een ijzeren hekwerk met balusters.

Inwendig heeft het pand de oorspronkelijke indeling behouden. De machinekamer in het achterste deel van het pand, voorzien van betegelde wanden versierd met een groene bies. Het voorste deel van het gemaal wordt gebruikt als opslagruimte.

### Waardering

Het gemaal "M. Verdoold Cz." is van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische waarde door de waterstaatkundige betekenis van het gemaal in de polder Stolwijk en als gaaf voorbeeld van een gemaal in Waterstaatstijl uit het eind van de vorige eeuw. Tevens van belang vanwege de oorspronkelijke staat waarin hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering van in- en exterieur zich bevinden van pompgebouw en bijbehorende kolken, inclusief de algehele aanleg. Het gemaal vormt een functionele en situationele eenheid met de daarachter liggende boezem, is van stedenbouwkundige belang als markering van een eeuwenoud lozingspunt en maakt onderdeel uit van de historische structuur. Tevens is het gemaal beeldbepalend gesitueerd in het landschap.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

\* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

\*\* Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



Boerderijen, molens en bedrijven

Gemaal (M)

Gemaal(M3)